

Lohengrin op het Engelse platteland

Minze bij de Weg

Het zal je niet zo vaak overkomen, een citaat van Richard Wagner aantreffen op de openingspagina van een recent verschenen roman. Het is dan wel weer een obligaat motto: ‘Kinder, macht Neues!’ Die leuze kan natuurlijk op ieder hedendaags kunstwerk worden toegepast. Toch is de keuze voor Richard Wagner geen toeval, want auteur P.F. Thomése speelt in zijn nieuwste roman *Swansdale* met het Lohengrin-thema. De hoofdpersoon heet Elsa, de jongen waarop ze verliefd wordt Percy. Dat is een afkorting van Perceval, de naam die ook de overleden vader van Percy had.

Elsa en Percy ontmoeten elkaar voor het eerst als de jongen komt binnenlopen bij een pubermeisjesballetles. Slungelig en onaangepast. Elsa voelt meteen een klik. ‘Ze weet niet wat ze wil, ze heeft zo’n jongen als hij nog nooit gezien. En hoe meer de andere meisjes hem stiekem bespotten, des te meer ze zich met hem verbonden voelt en hoopt dat hij, *wonderbaarlijke, uit de hemel neergedaalde*, die hele pseudozelfverzekerde grietenklik versted zal doen staan.’

De aantrekking tussen Elsa en Percy is wederzijds, maar tegelijkertijd is er vanaf het begin afstand, alsof ze elkaars negatieven zijn. Dat weerspiegelt zich in de achternamen: Elsa Dalberg en Percy Bergdahl. Zoals ook Elsa en Lohengrin in Wagners opera in zekere zin elkaars tegenpolen zijn en zich tegelijkertijd tot elkaar aangetrokken voelen. Elsa de aardse vorstendochter, Lohengrin de uit de hemel komende graalridder en redder.

Lohengrin is een ‘romantische Oper’, *Swansdale* een romantische roman. Niet voor niets staat op de omslag een schilderij van Caspar David Friedrich. Elsa is op zoek naar, ja naar wat? Naar gevoelens die ze nog niet kan thuisbrengen en naar iemand die haar kan helpen in haar problematische situatie thuis. Een akelige, stinkende, stervende vader, een heerszuchtige en bemoeizuchtige huishoudster en een agressieve broer die tijdelijk opgesloten zit in een psychiatrische inrichting. En ze droomt, fantaseert over haar moeder, die er niet meer is. Verdwenen, weggegaan, overleden?

Percy op zijn beurt zet zich af tegen zijn moeder en zijn zo begripvolle stiefvader en fantaseert over de echte vader die hij nooit heeft gekend. Die zou in zijn verbeelding een heldendood zijn gestorven in de Vietnamese oorlog. En dus voelen Elsa en Percy zich tot elkaar aangetrokken. Tegelijk is er afstand. Dat wordt duidelijk als Elsa voor het eerst met Percy is meegelopen naar waar hij woont: ‘Ineens beseft ze dat ze hier helemaal niet durft te zijn. Niet mag zijn. Voordat ze erover na heeft kunnen denken, wringt ze zich langs hem heen een weg naar buiten.’

Wie is wie?

De roman is zoals gezegd licht gebaseerd op het Lohengrin-thema. Dat beaamde Thomése in een interview in *de Volkskrant* en dat schreef de uitgever in een mail aan het Wagnergenootschap. En het wordt op een paar plaatsen in het boek expliciet gezegd. Dus ga je als lezer onbewust op zoek naar parallellen, naar overeenkomsten met de opera van Wagner. De kwaadaardige Ortrud, is dat misschien de onaangename huishoudster mrs. Hansen, die op de valreep met Elsa’s stervende vader trouwt en de macht in huis overneemt? En de machtsbeluste Telramund die uiteindelijk sneuvelt, is dat de agressieve broer Geoffrey

die ook op gewelddadige manier aan zijn einde komt? Zou kunnen, maar tegelijkertijd komen die vergelijkingen een beetje geforceerd over.

De kern van de overeenkomst met Wagners Lohengrin is te vinden in de verhouding tussen Elsa en Percy. Daarvoor biedt de tekst voldoende aanwijzingen. Een paar voorbeelden. ‘Ze weet niks van hem, niet eens hoe hij heet. (...) Toch heeft ze in haar gedachten een naam voor hem. Hij komt uit een oud verhaal dat ze ooit heeft gelezen.’ ‘De herkenning geeft haar een geruststellend gevoel, al voelt zij zich allereerst aangetrokken door het vreemde in hem.’ ‘Hij zweert dat hij haar zal beschermen.’

En ook: ‘Ze beseft nog niet dat het een onvoorwaardelijk vertrouwen in elkaar is dat dit spel van aantrekking en afstoting mogelijk maakt. Vertrouwen is iets dat ze niet herkent.’

Vertrouwen, draait het daar in Wagners opera ook niet om? ‘Höchstes Vertrauen hast du mir schon zu danken,’ zingt Lohengrin in het derde bedrijf.

En tot slot nog een fatale overeenkomst: net als in de opera komt het tot een verwijdering tussen Elsa en in dit geval Percy.

Thomése vertelt het verhaal van *Swansdale* met overduidelijk schrijfplezier. Dat zorgt ervoor dat je door blijft lezen, ondanks het langdurige getob en gepieker van vooral Elsa. Vooruit meid, doe er wat aan, denk je soms. Maar ja, ook Wagners Elsa bleef twijfelen en aarzelen. Wat dat betreft blijft Thomése dicht bij zijn inspiratiebron.

P.F. Thomése, Swansdale, Uitgeverij Prometheus, €25,00, 384 pagina's, gebonden, ISBN: 9789044651614.